

Dr. Badics Ferencz: Magyar olvasókönyv, III. kt. A középiskolák III. osztálya számára. Bpest, 1897. Lampel R. S.-r., 221 l. Ára fűzve 1 frt, kötve 1 frt 20 kr.

Némileg kötelességem a czímbeli könyvet szóvá tennem, miután előző köteteit már ismertettem.

Ugyanazon elvek szerint készült e III. kötet is, mint a megelőző kettő; célja ennek is, hogy *lehetőleg csak a magyar nép* múltját és jelenét megvilágító s kellőleg megmagyarázott, itt-ott illusztrált szemelvényekkel a hazai föld ismeretét s ennek alapján a haza iránti szeretetet fokozza. E cél felé a tanítás e fokán már hosszabb lélekzetű s lehetőleg a középkort feltüntető olvasmányokkal kellett a szerzőnek törekednie. Meg is tette. A fölelt anyag gazdagnak és helyesen fölosztottnak mondható, a mellett változatos is. A hazai földnek és népének ismeretét ugyanis nemcsak *egyfajta* — pusztán leíró vagy csak elbeszélő — szemelvényekben nyújtja, hanem hirdeti azt 1. történeti mondákban és elbeszélésekben, 2. korszakokban, nevezetesen az utasítások-követelte középkori (N. Lajos, a Hunyadiak s a törökvilág korából vett) rajzokban s 3. a magyar földet és népét föld-, természet- és néprajzilag ismertető s a legjobb szerzőktől való olvasmányokban, még pedig prózában ép úgy, mint költeményekben. Az ismeretkör többoldalú tágítása szempontjából, de meg az utasítások ily értelmű kívánsága szerint is fölvett Badics e könyvébe őt, a görög classikus kort tárgyaló olvasmányt is. Hiányzik ugyan e csoportokból a tatárjárás elbeszélése, a mint azt a tanítás terve ez osztályra nézve megkívánja, de mivel a tatárjárás könnyebbfajta bemutatása már az előző kötetben megtörtént (Lehr-Riedlék eljárásához hasonlóan), azt hiszem, nem tehető jogosan kifogás e tekintetben sem. [Ellenkezőleg a jelesen magyarázott könyv ellen az a kifogás tehető legjobb joggal, hogy olvasmányainak törzse anticipálja a IV. és V. osztály olvasmányi anyagát (török-magyar érintkezések, Perikles), míg a tatárjárásról szó sincs benne. A mai tanterv szerint csak a IV. osztály ér Toldival Nagy Najos korához.] *Szerk.*

Az olvasmányok magyarázata (commentálás) — tekintetbe vévén az osztály haladottabb értelmi fokát — itt már joggal szűkebb keretekben mozog, de azért alig maradt magyarázatra szoruló hely a kellő megvilágítás nélkül. E magyarázó jegyzetekben folytatja Badics azt a — II. kötetében is már helyesléssel fogadtam — eljárását, hogy a szemelvények szerzőiről is mond egy-két tájékoztató szót. E eljárás a személyi érdekkeltés (subjectives Interesse) szempontjából mindenesetre csak helyeselhető; nagy becsé van különösen házi készületnél (iskolai tárgyalásnál elvégzi a tanár is), házi olvasmányúl pedig már a III. osztályban az idő rövidreszabottsága miatt az olvasókönyv számos szemelvénye adandó

föl. Ugyancsak a magyarázó jegyzetekben találunk ismételtén utalásokat ifjúsági olvasmányokra és az előző kötetek meg ugyanezen kötet egyéb rokon olvasmányaira, a mi a kapcsolatosság (concentratio) szempontjából szintén igen fontos.

Egyes megjegyzéseim a jegyzetekre vonatkozólag a következők.

A 60. l. harmadik jegyzetében nem ártott volna megemlíteni, hogy e tárgyat (Brankovics Gy.) egy magyar színműíró dolgozta föl (Obernyik K.). A 139. l. második jegyzetében egy-két magyarázó szóra szorul még a propylaion. A 169. lapon nem ártana megmagyarázni — esetleg ábrában bemutatni — a 25-ik sorban előforduló Andromeda, Cassiopea, Sas csillagzatokat, szintúgy a 39-ik olvasmányban említett sokféle alpesi növényt (Eriophonion, Arnica, Mulgedium, Erica, Rhododendron, Gentiana) s a 42-ik olvasmányban szereplő olasz tulajdonneveket is. Egyáltalában fölférne e különben derék könyvre bizonyos egyöntetűség és következetesség a tekintetben, hogy mi a magyarázatra szoruló és mi a magyarázat nélkül is ellehető kifejezés, mert jelenleg néhol még nagyon egyszerű dolgokat is megmagyaráz (kereszt, bohóc stb.), máshol meg a magyarázatra szorulóknál mellől marad el a szükséges fölvilágosítás. Így pl. a fentiekön kívül még: Bem, labyrinth, latin közmondások, kendertilolás (pedig erről városi gyereknek fogalma sincs) stb. nincsenek megmagyarázva, pedig magyarázatra szorulnak. Hadd a legyen tankönyvben inkább egy-két fölösleges magyarázat (a mely talán nem is *mindenkinek* fölösleges), mintsem hogy egy szükséges is elmaradjon. — Nem tudom, hogy «babonás néphit»-e (211. l. 9. jegyz.) a seprőnek a küszöbre való állítása, de azt igenis tudom, hogy országszerte dívik faluhelyen csupán csak annak jeléül, hogy: senki sincs hon; s a legtöbb helyen e jelt nagyon is respektálják és becsületbe mélyen vágó dolognak nézik, ha valaki ilyen seprővel megjelölt ház küszöbét átlépi. — A görög tulajdonnevek írása most már egyöntetűen *görögösen latinos*.

Az illusztrációk közt a N. Lajost ábrázoló kép megfelelőbbel cserélendő fel, mert semmi lovagias, semmi fejedelmi nincs meg benne. A dunai ágyúaszád képe (72. l.) sem igen sikerült. Vajda-Hunyad képe is csak részben sikerült, mert az előtér rajta hibás, a mennyiben azt a hamis látszatot kelti, mintha síkon épült volna a vár, vagy még inkább: mintha közvetlen szomszéd földje sík vidék volna. — A 104. lapon lévő budavári képet nem ártott volna kissé megmagyarázni. — A «Tájérszlet a Magas-Tátrából» (170. l.) nyilvánvalólag a Rózsa-menedékházból elének táruuló fenséges «tarpataki» panoráma reproductiója akar lenni; csak hogy kár volt a Tátrát jobban, tisztábban feltüntető képről nem gondoskodni.

Összefoglalva már most a könyvről imígy elmondottakat, bizvást kijelenthetjük, hogy Badics magyar olvasókönyvének e harmadik kötet

is a felőlelt olvasmányanyag megfelelő, sőt becses rendszeresen nyújtott s eléggé megmagyarázott, kellőleg és olcsón kiállított volta miatt a legjobb e fajta könyveinkhez tartozik.

Nagyvárad.

DEMEK Győző.

VEGYESEK.

— **A német tanításról a középiskolában** Erdélyi Károly Kolozsvárott szabad előadást tartott, melynek pozitív javaslatait a következő öt pontban foglalta össze: 1. a kiejtésben és helyesírásban egységesen járjunk el; — 2. mentül kevesebbet grammatizáljunk elméletben s fordítsunk nagyobb gondot a német mondattanra; — 3. érvényesítsük a gyakorlatiság elvét nagyobb mértékben, mint eddig; — 4. gondoskodjunk jó német gyakorlókönyvekről; — 5. olvastassunk a nehéz classikai olvasmányok helyett könnyebb prózai elbeszéléseket és vigjátékokat, melyek folytonos beszédgyakorlatoknak szolgálnak alapul. E követelmények általában helyeselhetők, de nem hangsúlyozzák eléggé a dolog lényegét. A főczél, hogy t. i. a *tanulók sajátítsák el a német nyelvet*, kell, hogy a mindenféle javaslat vagy reform alapjául szolgáljon, melyet semmiképen mellőzni nem szabad. Mai tantervünk és tanításunk súlyosan vét e főczél ellen, midőn annyira hangsúlyozza a tárgyi szempontot. A mint a mi iskoláink legnagyobb részében tárgyalják a Cidrománzczokat vagy Goethe Iphigeniáját, a tárgyilagos szemlélő soha sem fogja megérthetni, hogy miért nem olvassák e műveket magyarul. A *concentratio* elvéből erősen kell engedni a német nyelvnel, mert ennél egy külső, a gyakorlati szempont is kell hogy érvényesüljön. Azért másfélének kell lenni magának a nyelvtanításnak is: nem baj, ha egy kissé megközelíti a sokat gúnyolt Ollendorffiadákat. Az alsóbb osztályokban a nyelvnek magának lehető elsajátítása a főczél, a mi persze nem grammatizálás útján érhető el. Hazai viszonyaink nagyon ajánlatossá teszik e fokon az ifjúságnak német nyelvismerete szerinti kettéválasztását, akár, ha másképp nem megy, két-két osztály összefoglalásával. A felsőbb osztályokban pedig anyaggal kell ellátni a tanítást, különben nem megyünk semmire. Az olvasmányt nem tekinti a tanuló anyagnak, nem készül reá, nem foglalkozik vele otthon, legalább nem komolyan. Azért igen czélszerű, ha a német tanítás párhuzamosan halad a magyarral, és a német tanár ugyanazon elméleti dolgokat beszél meg a tanulókkal német nyelven német olvasmányok alapján, melyek ugyanakkor a magyar tanítás tárgyai. Ez persze nem lehet önálló tanítás: csak ismétlés, kiegészítés, német gyakorlás. A VII. és VIII. osztályban pedig irodalomtörténetet kell tanítani, természetesen nem rendszeres teljességben,